LGR

5. Syntaxe a sémantika výrokové a predikátové logiky. Základní pojmy teorie grafů.

\http://math.feld.cvut.cz/demlova/teaching/lgr/text_lgr_2017.pdf

https://math.fel.cvut.cz/en/people/demlova/lgr/predn_lgr.html

---

Výroková logika

Výroky ***
Máme danou neprázdnou množinu A tzv. atomických výroků *(též jim říkáme* logické proměnné*). Konečnou posloupnost prvků z množiny A, logických spojek a závorek nazýváme* výroková formule *(zkráceně jen* formule*), jestliže vznikla podle následujících pravidel:

1. Každá logická proměnná (atomický výrok) a ∊ A je výroková formule.
2. Jsou-li α, β výrokové formule, pak $\neg\alpha$, $(\alpha \wedge \beta)$, $(\alpha \vee \beta)$, $(\alpha \Rightarrow \beta)$, $(\alpha \Leftrightarrow \beta)$ jsou také výrokové formule.
3. Nic jiného než to, co vzniklo pomocí konečně mnoha použití bodů 1 a 2, není výroková formule.

Všechny formule, které vznikly z logických proměnných množiny$A$, značíme $P(A)$.
Poznámka: Spojka ¬ se nazývá *unární*, protože vytváří novou formuli z jedné formule. Ostatní zde zavedené spojky se nazývají *binární*, protože vytvářejí novou formuli ze dvou formulí.
V dalším textu logické proměnné označujeme malými písmeny např. a,b,c, … nebo x,y,z, … , výrokové formule označujeme malými řeckými písmeny např. α , β , γ , … nebo ϕ , ψ , … . Také většinou nebudeme ve formulích psát ty nejvíc vnější závorky - tj. píšeme a ∨ (b ⇒ c) místo (a ∨ (b ⇒ c)) .

Syntaktický strom formule

To, jak formule vznikla podle bodů 1 a 2, si můžeme znázornit na *syntaktickém stromu*, též *derivačním stromu* dané formule. Jedná se o kořenový strom, kde každý vrchol, který není listem, je ohodnocen logickou spojkou. Jedná-li se o binární spojku, má vrchol dva následníky, jedná-li se o unární spojku, má vrchol pouze jednoho následníka. Přitom pro formule (α ∧ β) , (α ∨ β) , (α ⇒ β) odpovídá levý následník formuli α , pravý následník formuli β . Listy stromu jsou ohodnoceny logickými proměnnými.

Podformule

Ze syntaktického stromu formule α jednoduše poznáme všechny její podformule: *Podformule* formule α jsou všechny formule odpovídající podstromům syntaktického stromu formule α .

Pravdivostní ohodnocení

Pravdivostní ohodnocení, též pouze *ohodnocení formulí*, je zobrazení u:P(A) → { 0,1 } , které splňuje pravidla

1. **Negace** (¬ α) je pravdivá právě tehdy, když α je nepravdivá, tj. u(¬ α) =1 právě tehdy, když u(α) =0 ;
2. **Konjunkce** (α ∧ β) je pravdivá právě tehdy, když α a β jsou obě pravdivé, tj. u(α ∧ β) =1 právě tehdy, když u(α) =u(β) =1
3. **Disjunkce** (α ∨ β) je nepravdivá právě tehdy, když α a β jsou obě nepravdivé, tj. u(α ∨ β) =0 právě tehdy, když u(α) =u(β) =0 ;
4. **Implikace** (α ⇒ β) je nepravdivá právě tehdy, když α je pravdivá a β nepravdivá, tj. u(α ⇒ β) =0 právě tehdy, když u(α) =1 a u(β) =0 ;
5. **Ekvivalence** (α ↔ β) je pravdivá právě tehdy, když buď obě formule α a β jsou pravdivé nebo obě jsou nepravdivé, tj. u(α ↔ β) =1 právě tehdy, když u(α) =u(β) .

Pravdivostní tabulky

Vlastnosti, které ohodnocení formulí musí mít, znázorňujeme též pomocí tzv. pravdivostních tabulek logických spojek. Jsou to:

α	¬ α
0	1
1	0

α	β	α ∧ β	α ∨ β	α ⇒ β	α ↔ β
0	0	0	0	1	1
0	1	0	1	1	0
1	0	0	1	0	0
1	1	1	1	1	1

Věta
Každé zobrazení u_0: A → { 0,1 } jednoznačně určuje ohodnocení u:P(A) → { 0,1 } takové, že u_0 (a) =u(a) pro všechna a ∈ A .

Důsledek
Dvě ohodnocení u,v:P(A) → { 0,1 } jsou shodná právě tehdy, když pro všechny logické proměnné x ∈ A platí u(x) = v(x).

Tautologie, kontradikce, splnitelné formule
Formule se nazývá *tautologie*, jestliže je pravdivá ve všech ohodnoceních formulí.
Formule se nazývá se *kontradikce*, jestliže je nepravdivá ve všech ohodnoceních formulí.
Formule je *splnitelná*, jestliže existuje aspoň jedno ohodnocení formulí, ve kterém je pravdivá.

Příklady:

1. Formule α ∨ ¬ α , α ⇒ α , α ⇒ (β ⇒ α) jsou tautologie.
2. Formule a ∨ b , (a ⇒ b) ⇒ a jsou splnitelné, ale ne tautologie.
3. Formule α ∧ ¬ α je kontradikce. Kontradikce je také každá negace tautologie.

Úplné systémy logických spojek
Množiny logických spojek, pomocí, kterých lze popsat všechny možné formule.
například: {∨, ¬}, {∧, ¬}, {⇒, ¬}

Tautologická ekvivalence formulí
Řekneme, že formule ϕ a ψ jsou *tautologicky ekvivalentní* (také *sémanticky ekvivalentní*), jestliže pro každé ohodnocení u platí u(ϕ) = u(ψ) .
Tautologickou ekvivalenci značíme ϕ |=| ψ .

Tvrzení: Pro každé formule α , β , γ platí:

- α |=| α ,
- je-li α |=| β , pak i β |=| α ,
- je-li α |=| β a β |=| γ , pak i α |=| γ .

Jsou-li α , β , γ , δ formule splňující α |=| β a γ |=| δ , pak platí

- ¬ α |=| ¬ β ;
- (α ∧ γ) |=| (β ∧ δ)
- (α ∨ γ) |=| (β ∨ δ)
- (α ⇒ γ) |=| (β ⇒ δ)
- (α ↔ γ) |=| (β ↔ δ) .

Tvrzení
Pro každé formule α , β , γ platí

- α ∧ α |=| α , α ∨ α |=| α (idempotence ∧ a ∨);
- α ∧ β |=| β ∧ α , α ∨ β |=| β ∨ α (komutativita ∧ a ∨);
- α ∧ (β ∧ γ) |=| (α ∧ β) ∧ γ , α ∨ (β ∨ γ) |=| (α ∨ β) ∨ γ (asociativita ∧ a ∨);
- α ∧ (β ∨ α) |=| α , α ∨ (β ∧ α) |=| α (absorpce ∧ a ∨);
- ¬ ¬ α |=| α ;
- (α ⇒ β) |=| (¬ α ∨ β) .

Poznámka: Platí α |=| β právě tehdy, když α ↔ β je tautologie.
Další spojky
Každá formule s jednou (nebo žádnou) logickou proměnnou představuje zobrazení z množiny { 0,1 } do množiny { 0,1 } . Existují čtyři taková zobrazení:

x	f1	f2	f3	f4
0	0	0	1	1
1	0	1	0	1

Funkce f1 je konstantní 0, jedná se o kontradikci a budeme ji značit **F**. Podobně funkce f4 je tautologie (konstantní 1), značíme je **T**. Funkce f2 je vlastně logická proměnná x a funkce f 3 je ¬ x . Tedy nemáme další unární spojky.
NAND
Logická spojka |, nazývaná NAND (také Sheffův operátor), je definována
x | y |=| ¬ (x ∧ y) .

NOR
Logická spojka ↓, nazývaná NOR (také Peiceova šipka), je definována

$x \downarrow y \mid=\mid \neg (x \vee y)$.

XOR
Lofická spojka $\oplus$, nazývaná XOR (také vylučovací nebo), je definována
$x \oplus y \mid=\mid \neg (x \leftrightarrow y)$.

CNF a DNF
Každé formuli o *n* logických proměnných odpovídá pravdivostní tabulka. Na tuto tabulku se můžeme dívat jako na zobrazení, které každé *n*-tici 0 a 1 přiřazuje 0 nebo 1. Ano, řádek pravdivostní tabulky je popsán *n*-ticí 0 a 1, hodnota je pak pravdivostní hodnota formule pro toto dosazení za logické proměnné. Zobrazení z množiny všech *n*-tic 0 a 1 do množiny $\{ 0,1 \}$ se nazývá *Booleova funkce*. Naopak platí, že pro každou Booleovu funkci existuje formule, která této funkci odpovídá. Ukážeme v dalším, že dokonce můžeme volit formuli ve speciálním tvaru, v tzv. *konjunktivním normálním tvaru* a *disjunktivním normálním tvaru*.

Disjunktivní normální tvar
Literál je logická proměnná nebo negace logické proměnné. Řekneme, že formule je v *disjunktivním normálním tvaru*, zkráceně v *DNF*, jestliže je disjunkcí jedné nebo několika formulí, z nichž každá je literálem nebo konjunkcí literálů.
Poznamenejme, že literálu nebo konjunkci literálů se také říká *minterm*. Jestliže každý minterm obsahuje všechny proměnné, říkáme, že se jedná o *úplnou DNF*.
Věta: Ke každé Booleově funkci *f* existuje formule v *DNF* odpovídající *f*.
Důsledek: Ke každé formuli α existuje formule β , která je v DNF a navíc $\alpha \mid=\mid \beta$.

Konjunktivní normální tvar
Řekneme, že formule je v *konjunktivním normálním tvaru*, zkráceně v *CNF*, jestliže je konjunkcí jedné nebo několika formulí, z nichž každá je literálem nebo disjunkcí literálů.
Poznamenejme, že literálu nebo disjunkci literálů se také říká *maxterm* nebo *klausule*. Jestliže každá klausule obsahuje všechny proměnné, říkáme, že se jedná o *úplnou CNF*.
Věta: Ke každé Booleově funkci *f* existuje formule v *CNF* odpovídající *f*.
Důsledek: Ke každé formuli α existuje formule β , která je v CNF a navíc $\alpha \mid=\mid \beta$.

Booleovský kalkul
Víme, že pro pravdivostní ohodnocení formulí platí:
$u(a \vee b) = \max \{ u(a) ,u(b) \} = \max \{ x,y \}$,
$u(a \wedge b) = \min \{ u(a) ,u(b) \} = \min \{ x,y \}$,
$u(\neg a) =1-u(a) =1-x$.
kde $x=u(a)$, $y=u(b)$.

Booleovské operace
To motivuje zavedení booleovských operací (pro hodnoty 0,1):
součin $x \cdot y= \min \{ x,y \}$,
logický součet $x+y= \max \{ x,y \}$,
doplněk $x^{-} =1-x$.
Pro tyto operace platí řada rovností, tak, jak je známe z výrokové logiky:

Tvrzení: Pro všechna $x,y,z \in \{ 0,1 \}$ platí:

1. $x \cdot x=x$, $x+x=x$;
2. $x \cdot y=y \cdot x$, $x+y=y+x$;
3. $x \cdot (y \cdot z) =(x \cdot y) \cdot z$, $x+(y+z) =(x+y) +z$;
4. $x \cdot (y+x) =x$, $x+(y \cdot x) =x$;
5. $x \cdot (y+z) =(x \cdot y) +(x \cdot z)$, $x+(y \cdot z) =(x+y) \cdot (x+z)$;
6. $x==x$;
7. $x+y^{-} = x^{-} \cdot y^{-}$, $x \cdot y^{-} = x^{-} + y^{-}$;
8. $x+ x^{-} =1$, $x \cdot x^{-} =0$;
9. $x \cdot 0=0$, $x \cdot 1=x$;
10. $x+1=1$, $x+0=x$.

Booleovy funkce v DNF a CNF
Nyní můžeme pro Booleovu funkci psát pomocí výše uvedených operací, např.
$f(x,y,z) = x^{-} y^{-} z^{-} + x^{-} y^{-} z+ x,,z^{-} + x^{-} yz+x y^{-} z$
a říkat, že jsme Booleovu funkci napsali v *disjunktivní normální formě*. Rovnost opravdu platí; dosadíme-li za logické proměnné jakékoli hodnoty, pak pravá strana rovnosti určuje hodnotu Booleovy funkce *f*. Obdobně jako jsme Booleovu funkci *f* napsali v disjunktivní normální formě, můžeme ji také napsat v *konjunktivní normální formě* a to takto:
$f(x,y,z) =(x^{-} +y+z) (x^{-} + y^{-} +z) (x^{-} + y^{-} + z^{-})$.
Věta: Každou Booleovu funkci lze napsat v disjunktivní normální formě i v konjunktivní normální formě.

Důsledek ve výrokové logice
Řekneme, že formulí ϕ je *sémantickým důsledkem*, též *konsekventem* množiny formulí *S* právě tehdy, když je pravdivá ve všech ohodnoceních, kdy je pravdivá formule S. Tento fakt značíme $S \models \phi$.

Příklady
Pro každé tři formule α, β, γ platí:

1. $\{ \alpha , \alpha \Rightarrow \beta \} \models \beta$.
2. $\{ \alpha \Rightarrow \beta , \beta \Rightarrow \gamma \} \models (\alpha \Rightarrow \gamma)$.
3. $\{ \alpha \Rightarrow \beta , \neg \beta \} \models \neg \alpha$.
4. $\{ \alpha \vee \beta , \alpha \Rightarrow \gamma , \beta \Rightarrow \gamma \} \models \gamma$.

Tvrzení

1. Je-li *S* množina formulí a $\phi \in S$, pak ϕ je konsekventem *S*, tj. $S \models \phi$ pro každou $\phi \in S$.
2. Tautologie je konsekventem každé množiny formulí *S*.
3. Formule ϕ je tautologie právě tehdy, když $\models \phi$.
4. Každá formule je konsekventem nesplnitelné množiny formulí.

Poznámka
Uvědomme si, že α |=| β právě tehdy, když platí současně $\alpha \models \beta$ a také $\beta \models \alpha$.
Tvrzení
Pro každé dvě formule α a β platí:
$\alpha \models \beta$ právě tehdy, když $\alpha \Rightarrow \beta$ je tautologie.

Věta
Pro množinu formulí S a formuli ϕ platí:
$S \models \phi$ právě tehdy, když $S \cup \{ \neg \phi \}$ je nesplnitelná.

Věta o dedukci
Pro množinu formulí S a formule ϕ a ψ platí
$S \cup \{ \phi \} \models \psi$ právě tehdy, když $S \models (\phi \Rightarrow \psi)$.

Rezoluční metoda ve výrokové logice
Rezoluční metoda rozhoduje, zda daná množina klausulí je splnitelná nebo je nesplnitelná. Tím je také ”universální metodou” pro řešení základních problémů ve výrokové logice, neboť:

1. Daná formule ϕ je sémantickým důsledkem množiny formulí *S* právě tehdy, když množina $S \cup \{ \neg \phi \}$ je nesplnitelná.
2. Ke každé formuli α existuje množina klausulí S_α taková, že α je pravdivá v ohodnocení *u* právě tehdy, když v tomto ohodnocení je pravdivá množina S_α .

Klausule
Množinu všech logických proměnných označíme *A*. Připomeňme, že *literál* je buď logická proměnná (tzv. *positivní literál*) nebo negace logické proměnné (tzv. *negativní literál*). *Komplementární literály* jsou literály *p* a $\neg p$. *Klausule* je literál nebo disjunkce konečně mnoha literálů (tedy i žádného). Zvláštní místo mezi klausulemi zaujímá *prázdná klausule*, tj. klausule, která neobsahuje žádný literál a tudíž se jedná o kontradikci. Proto ji budeme označovat *F*.
Pro jednoduchost zavedeme následující konvenci: Máme dánu klausuli *C* a literál *p*, který se v *C* vyskytuje. Pak symbolem $C \setminus p$ označujeme klausuli, která obsahuje všechny literály jako *C* kromě *p*. Tedy např. je-li $C= \neg x \vee y \vee \neg z$, pak $C \setminus \neg z= \neg x \vee y$.

Rezoloventa
Řekneme, že klausule *D* je rezolventou klausulí C_1 a C_2 právě tehdy, když existuje literál *p* takový, že *p* se vyskytuje v klausuli C_1 , $\neg p$ se vyskytuje v klausuli C_2 a
$D=(C_1 \setminus p) \vee (C_2 \setminus \neg p)$.
Také říkáme, že klausule *D* je rezolventou C_1 a C_2 podle literálu *p* a značíme $D=res_p (C_1 , C_2)$.

Tvrzení
Máme dány dvě klausule C_1 , C_2 a označme *D* jejich rezolventu. Pak *D* je sémantický důsledek množiny $\{ C_1 , C_2 \}$.

Tvrzení
Máme dánu množinu klausulí *S* a označme *D* rezolventu některých dvou klausulí z množiny *S*. Pak množiny *S* a $S \cup \{ D \}$ jsou pravdivé ve stejných ohodnoceních.

Rezoluční princip
Označme
$R(S) =S \cup \{ D | D$ je rezoloventa některých klausulí z $S \}$
$R^0 (S) =S$

$R^{i+1}(S) = R(R^i(S))$ pro $i \in N$
$R^\star(S) = \cup \{ R^i(S) | i \geq 0 \}$.
Protože pro konečnou množinu logických proměnných existuje jen konečně mnoho klausulí, musí existovat *n* takové, že $R^n(S) = R^{n+1}(S)$. Pro toto n platí $R^n(S) = R^\star(S)$.

Věta (Rezoluční princip)
Množina klausulí *S* je splnitelná právě tehdy, když $R^\star(S)$ neobsahuje prázdnou klausuli *F*.

Základní postup
Předchozí věta dává návod, jak zjistit, zda daná množina klausulí je spnitelná nebo je nesplnitelná:

1. Formule množiny *M* převedeme do CNF a *M* pak nahradíme množinou *S* všech klausulí vyskytujících se v některé formuli v CNF. Klausule, které jsou tautologiemi, vynecháme. Jestliže nám nezbyde žádná klausule, množina *M* se skládala z tautologií a je pravdivá v každém pravdivostním ohodnocení.
2. Vytvoříme $R^\star(S)$.
3. Obsahuje-li $R^\star(S)$ prázdnou klausuli, je množina *S* (a tedy i množina *M*) nesplnitelná, v opačném případě je *M* splnitelná.

Je zřejmé, že konstrukce celé množiny $R^\star(S)$ může být zbytečná — stačí pouze zjistit, zda $R^\star(S)$ obsahuje *F*.

Výhodnější postup
Existuje ještě jeden postup, který usnadní práci s použitím rezoluční metody. Ten nejenom že nám odpoví na otázku, zda konečná množina klausulí *S* je splnitelná nebo nesplnitelná, ale dokonce nám umožní v případě splnitelnosti sestrojit aspoň jedno pravdivostní ohodnocení, v němž je množina *S* pravdivá.
Máme konečnou množinu klausulí *S*, kde žádná klausule není tautologií. Zvolíme jednu logickou proměnnou (označme ji *x*), která se v některé z klausulí z *S* vyskytuje. Najdeme množinu klausulí S_1 s těmito vlastnostmi:

1. Žádná klausule v S_1 neobsahuje logickou proměnnou *x*.
2. Množina S_1 je splnitelná právě tehdy, když je splnitelná původní množina *S*.

Množinu S_1 vytvoříme takto: Rozdělíme klausule množiny *S* do tří skupin: M_0 se skládá ze všech klausulí množiny *S*, které neobsahují logickou proměnnou *x*.
M_x se skládá ze všech klausulí množiny *S*, které obsahují positivní literál *x*.
$M_{\neg x}$ se skládá ze všech klausulí množiny *S*, které obsahují negativní literál $\neg x$.
Označme *N* množinu všech rezolvent klausulí množiny *S* podle literálu *x*; tj. rezolvent vždy jedné klausule z množiny M_x s jednou klausulí z množiny $M_{\neg x}$. Všechny tautologie vyřadíme.
Položíme $S_1 = M_0 \cup N$.

Tvrzení: Množina klausulí S_1 zkonstruovaná výše je splnitelná právě tehdy, když je splnitelná množina *S*.
Dostali jsme tedy množinu klausulí S_1 , která již neobsahuje logickou proměnnou *x* a je splnitelná právě tehdy, když je splnitelná množina *S*. Navíc, množina S_1 má o jednu logickou proměnnou méně než množina *S*.
Nyní opakujeme postup pro množinu S_1 . Postup skončí jedním ze dvou možných způsobů:

1. Při vytváření rezolvent dostaneme prázdnou kalusuli *F*. Tedy *S* je nesplnitelná.
2. Dostaneme prázdnou množinu klausulí. V tomto případě je množina *S* splnitelná.

Přirozená dedukce
Formální důkazové systémy - zabývají se odvoditelností formulí, patří do syntaxe, nezabývají se pravdivostí, odvozují logickou ekvivalenci
Pracuje se základní sadou spojek kromě ekvivalence
i-pravidlo - spojku zavádí (introduction)

Logická spojka	Pravidlo pro zavedení	Pravidlo pro vyloučení
$\neg$	$\varphi \to \{\psi, \neg\psi\} \to \neg\varphi$ *princip nepřímého důkazu*	$\varphi \vee \neg\varphi \to \mathrm{T}$; $\neg\neg\varphi \to \varphi$ *princip vyloučení třetího a princip dvojí negace*
$\wedge$	$\{\varphi, \psi\} \to \{\varphi \wedge \psi, \psi \wedge \varphi\}$ *definice konjunkce*	$\varphi \wedge \psi \to \{\varphi, \psi\}$ *definice konjunkce*
$\vee$	$\varphi \to \{\varphi \vee \psi, \psi \vee \varphi\}$ *definice disjunkce*	$\{\varphi \vee \psi, \varphi \to \alpha\ \alpha, \psi \to \alpha\} \to \alpha$ *princip důkazu rozborem případů*
$\Rightarrow$	$\{\varphi \to \psi\} \to \varphi \Rightarrow \psi$ *definice implikace*	$\{\varphi, \varphi \Rightarrow \psi\} \to \psi$ *pravidlo modus ponens*
Kvalifikátor	**Pravidlo pro zavedení**	**Pravidlo pro vyloučení**
$\forall$	$\varphi(x) \to \forall x\, \varphi(x)$	$\varphi(x)\ \forall x\, \varphi(x) \to \varphi(x)$
$\exists$	$\varphi(a) \to \exists x\, \varphi(x)$	$\{\exists x\, \varphi(x), \varphi(y) \to \psi\} \to \psi$

e-pravidlo - spojku odstraňuje (elimination)

Tab. 4.4 – Odvozovací pravidla pro přirozenou dedukci

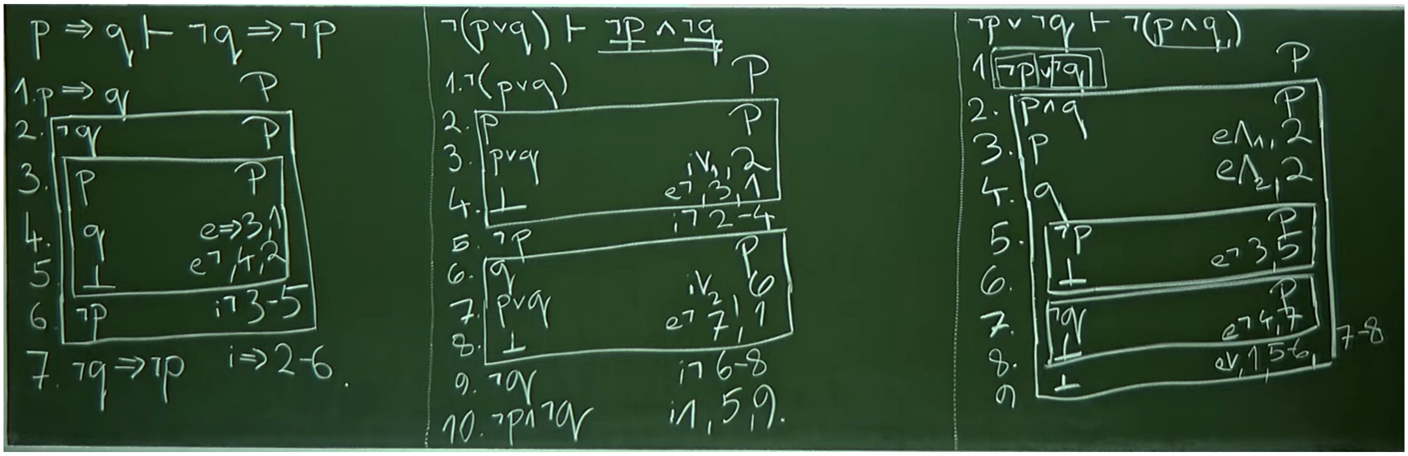

Predikátová logika

Syntaxe predikátové logiky
Nejprve zavedeme syntaxi predikátové logiky, tj. uvedeme pravidla, podle nichž se tvoří syntakticky správné formule predikátové logiky. Význam a pravdivostní hodnota nás bude zajímat až dále.
Správně utvořené formule budou řetězce (posloupnosti) symbolů tzv. *jazyka predikátové logiky*.

Jazyk predikátové logiky L
Jazyk predikátové logiky se skládá z

1. *logických symbolů*, tj.:
   1. spočetné množiny individuálních proměnných: Var={ x,y, … , x1 , x2 , … }
   2. výrokových logických spojek: ¬ , ∧ , ∨ , ⇒ , ↔
   3. obecného kvantifikátoru ∀ a existenčního kvantifikátoru ∃
2. *speciálních symbolů*, tj.:
   1. množiny Pred predikátových symbolů (nesmí být prázdná)
   2. množiny Kons konstantních symbolů (může být prázdná)
   3. množiny Func funkčních symbolů (může být prázdná)
3. pomocných symbolů, jako jsou závorky “ (,[,) ,] ” a čárka “,”.

Pro každý predikátový i funkční symbol máme dáno přirozené číslo *n* kolika objektů se daný predikát týká, nebo kolika proměnných je daný funkční symbol. Tomuto číslu říkáme *arita* nebo též *četnost* predikátového symbolu nebo funkčního symbolu. Funkční symboly mají aritu větší nebo rovnu 1, predikátové symboly připouštíme i arity 0.

Poznámka
Predikátové symboly budeme většinou značit velkými písmeny, tj. např. P, Q, R, … , P1 , P 2 , … ; konstantní symboly malými písmeny ze začátku abecedy, tj. a, b, c, … , a1 , a2 , … , a funkční symboly většinou f, g, h, … , f1 , f2 , … . Formule predikátové logiky budeme označovat malými řeckými písmeny (obdobně, jako jsme to dělali pro výrokové formule). Kdykoli se od těchto konvencí odchýlíme, tak v textu na to upozorníme.
Poznamejme, že přestože často budeme mluvit o *n*-árních predikátových symbolech a *n*-árních funkčních symbolech, v běžné praxi se setkáme jak s predikáty, tak funkcemi arity nejvýše tři. Nejběžnější jsou predikáty a funkční symboly arity 1, těm říkáme též *unární*, nebo arity 2, těm říkáme též *binární*.
Predikátové symboly arity 0 představují nestrukturované výroky (netýkají se žádného objektu). Tímto způsobem se v predikátové logice dá popsat i výrok: „Prší”.

Termy
Množina *termů* je definována těmito pravidly:

1. Každá proměnná a každý konstantní symbol je term.
2. Jestliže *f* je funkční symbol arity *n* a t1, t2, … , tn jsou termy, pak f(t1 , t2 , … , tn) je také term.
3. Nic, co nevzniklo konečným použitím pravidel 1 a 2, není term.

Poznámka: Term je zhruba řečeno objekt, pouze může být složitěji popsán než jen proměnnou nebo konstantou. V jazyce predikátové logiky termy vystupují jako „podstatná jména”.

Atomické formule
Atomická formule je predikátový symbol *P* aplikovaný na tolik termů, kolik je jeho arita. Jinými slovy, pro každý predikátový symbol P ∈ Pred arity *n* a pro každou *n*-tici termů t1, t2, … , tn je P(t1 , t2 , … , tn) atomická formule.

Formule
Množina *formulí* je definována těmito pravidly:

1. Každá atomická formule je formule.
2. Jsou-li ϕ a ψ dvě formule, pak (¬ ϕ) , (ϕ ∧ ψ) , (ϕ ∨ ψ) , (ϕ ⇒ ψ) , (ϕ ↔ ψ) jsou opět formule.
3. Je-li ϕ formule a x proměnná, pak (∀ x ϕ) a (∃ x ϕ) jsou opět formule.
4. Nic, co nevzniklo pomocí konečně mnoha použití bodů 1 až 3, není formule.

Konvence

1. Úplně vnější závorky nepíšeme. Píšeme tedy např. (∃ xP(x)) ∨ R(a,b) místo ((∃ xP(x)) ∨ R(a,b)) .
2. Spojka „negace” má vždy přednost před výrokovými logickými spojkami a proto píšeme např. ∀ x(¬ P(x) ⇒ Q(x)) místo ∀ x((¬ P(x)) ⇒ Q(x)) .

Syntaktický strom formule
Ke každé formuli predikátové logiky můžeme přiřadit její *syntaktický strom* (též *derivační strom*) podobným způsobem jako jsme to udělali v případě výrokových formulí. Rozdíl je v tom, že kvantifikátory považujeme za unární (tj. mají pouze jednoho následníka) a také pro termy vytváříme jejich syntaktický strom. Listy syntaktického stromu jsou vždy ohodnoceny buď proměnnou nebo konstantou.

Podformule
Podformule formule ϕ je libovolný podřetězec ϕ , který je sám formulí. Jinými slovy: Podformule formule ϕ je každý řetězec odpovídající podstromu syntaktického stromu formule ϕ , určenému vrcholem ohodnoceným predikátovým symbolem, logickou spojkou nebo kvantifikátorem.

Volný a vázaný výskyt proměnné
Máme formuli ϕ a její syntaktický strom. List syntaktického stromu obsazený proměnnou *x* je výskyt proměnné *x* ve formuli ϕ . Výskyt proměnné *x* je *vázaný* ve formuli ϕ , jestliže při postupu od listu ohodnoceného tímto *x* ve směru ke kořeni syntaktického stromu narazíme na kvantifikátor s touto proměnnou. V opačném případě mluvíme o *volném* výskytu proměnné *x*.

Sentence
Formule, která má pouze vázané výskyty proměnné, se nazývá *sentence*, též *uzavřená formule*. Formuli, která má pouze volné výskyty proměnné, se říká *otevřená formule*.

Legální přejmenování proměnné
Přejmenování výskytů proměnné *x* ve formuli ϕ je legálním přejmenováním proměnné, jestliže

- jedná se o výskyt vázané proměnné ve ϕ ;
- přejmenováváme všechny výskyty *x* vázané daným kvantifikátorem;
- po přejmenování se žádný dříve volný výskyt proměnné nesmí stát vázaným výskytem.

Rovnost formulí
Dvě formule považujeme za *stejné*, jestliže se liší pouze legálním přejmenováním vázaných proměnných.
Každou formuli ϕ lze napsat tak, že každá proměnná má ve formuli buď jen volné výskyty nebo jen vázané výskyty.

Sémantika predikátové logiky
Nyní se budeme zabývat sémantikou formulí, tj. jejich významem a pravdivostí.

Intepretace jazyka predikátové logiky
Interpretace predikátové logiky s predikátovými symboly Pred , konstantními symboly Kons a funkčními symboly Func je dvojice ⟨ U,[-] ⟩ , kde

- *U* je neprázdná množina nazývaná *universum*;
- ⟨ [-] ⟩ je přiřazení, které
    1. každému predikátovému symbolu P ∈ Pred arity *n* > 0 přiřazuje podmnožinu U^n , tj. *n*-ární relaci na množině *U*. Když n = 0, tak přiřazuje P nulu nebo jedničku.
    2. každému konstantnímu symbolu a ∈ Kons přiřazuje prvek z *U*, značíme jej [[*a*]],
    3. každému funkčnímu symbolu f ∈ Func arity *n* přiřazuje zobrazení množiny U^n do *U*, značíme je [[*f*]],

Množina U se někdy nazývá *domain* a označuje D.

Kontext proměnných (konkrétní přiřazení proměnných)
Je dána interpretace $\langle U, [-] \rangle$. Kontext proměnných je zobrazení ρ, které každé proměnné $x \in Var$ přiřadí prvek $\rho(x) \in U$. Je-li ρ kontext proměnných, $x \in Var$ a $d \in U$, pak
$p[x:=d]$
označuje kontext proměnných, který má stejné hodnoty jako ρ, a liší se pouze v proměnné x, kde má hodnotu d. Kontextu proměnných $p[x:=d]$ též říkáme *update* kontextu ρ o hodnotu d v x.

Interpretace termů při daném kontextu proměnných
Je dána interpretace $\langle U,[-] \rangle$ a kontext proměnných ρ. Pak termy interpretujeme následujícím způsobem.

1. Je-li term konstantní symbol $a \in Kons$, pak jeho hodnota je prvek $[a]\rho = [a]$. Je-li term proměnná x, pak jeho hodnota je $[x]\rho = \rho(x)$.
2. Je-li $f(t1, t2, \ldots, tn)$ term. pak jeho hodnota je $[f(t1, t2, \ldots, tn)]\rho = [f]([t1]\rho, \ldots, [tn]\rho)$.
3. Jinými slovy, hodnota termu $f(t1, t2, \ldots, tn)$ je funkční hodnota funkce $[f]$ provedené na n-tici prvků $[t1]\rho, \ldots, [tn]\rho$ z U.

Pravdivostní hodnota formule v dané interpretaci a daném kontextu
Nejprve definujeme *pravdivost* formulí v dané interpretaci $\langle U,[-] \rangle$ při daném kontextu proměnných ρ:

1. Nechť ϕ je atomická formule. Tj. $\phi = P(t1, t2, \ldots, tn)$, kde P je predikátový symbol arity n a $t1, t2, \ldots, tn$ jsou termy. Pak ϕ je pravdivá v interpretaci $\langle U,[-] \rangle$ a kontextu ρ právě tehdy, když
2. $([t1]\rho, \ldots, [tn]\rho) \in [P]$.
3. Jinými slovy: ϕ je v naší interpretaci pravdivá právě tehdy, když n-tice hodnot termů $([t1]\rho, \ldots, [tn]\rho)$ má vlastnost $[P]$.
4. Jsou-li ϕ a ψ formule, jejichž pravdivost v interpretaci $\langle U,[-] \rangle$ a kontextu ρ již známe, pak
   - $\neg\phi$ je pravdivá právě tehdy, když ϕ není pravdivá.
   - $\phi \wedge \psi$ je pravdivá právě tehdy, když ϕ a ψ jsou pravdivé.
   - $\phi \vee \psi$ je nepravdivá právě tehdy, když ϕ i ψ jsou nepravdivé.
   - $\phi \Rightarrow \psi$ je nepravdivá právě tehdy, když ϕ je pravdivá a ψ je nepravdivá.
   - $\phi \leftrightarrow \psi$ je pravdivá právě tehdy, když buď obě formule ϕ a ψ jsou pravdivé, nebo obě formule ϕ a ψ jsou nepravdivé.
5. Je-li ϕ formule a x proměnná, pak
   - $\forall x \phi(x)$ je pravdivá právě tehdy, když fromule ϕ je pravdivá *v každém* kontextu $p[x:=d]$, kde d je prvek U.
   - $\exists x \phi(x)$ je pravdivá právě tehdy, když fromule ϕ je pravdivá *v aspoň jednom* kontextu $p[x:=d]$, kde d je prvek U.

Pravdivostní hodnota sentence
Sentence ϕ je *pravdivá v interpretaci* $\langle U,[-] \rangle$ právě tehdy, když je pravdivá v každém kontextu proměnných ρ.
Poznamenejme, že pro sentence v předchozí definici jsme mohli požadovat pravdivost v alespoň jednom kontextu.

Model sentence
Interpretace $\langle U,[-] \rangle$, ve které je sentence ϕ pravdivá, se nazývá *model sentence* ϕ.

Tautologie, kontradikce, splnitelná sentence
Sentence ϕ se nazývá *tautologie*, jestliže je pravdivá v každé interpretaci. Sentence se nazývá *kontradikce*, jestliže je nepravdivá v každé interpretaci. Nazývá se *splnitelná*, jestliže je pravdivá v aspoň jedné interpretaci.

Také jsme mohli formulovat předchozí definice pomocí pojmu „model”. Tautologie je sentence, pro kterou je každá interpretace jejím modelem; sentence je splnitelná, má-li model; sentence je kontradikce, nemá-li model.
Následující sentence jsou tautologie. (P je unární predikátový symbol, Q je binární predikátový symbol a a je konstantní symbol.)

1. $(\forall x P(x)) \Rightarrow P(a)$;
2. $P(a) \Rightarrow (\exists x P(x))$;

Následující sentence jsou splnitelné formule:

1. $\forall x \exists y Q(x,y)$,
2. $\forall x \forall y (x+y=y+x)$,

kde Q = jsou binární predikátové symboly, + je binární funkční symbol.
Zvláštní příklady kontradikcí neuvádíme. Kontradikce jsou přesně ty formule, jejichž negace je tautologie. Tak např. formule $(\forall x P(x) \wedge \neg(\forall x P(x)))$ je kontradikce. Je dobré si uvědomit, že jde o „dosazení” formule $\forall x P(x)$ do výrokové kontradikce $p \wedge \neg p$.

Splnitelné množiny sentencí
Množina sentencí M je *splnitelná* právě tehdy, když existuje interpretace $\langle U,[-] \rangle$, v níž jsou všechny sentence z M pravdivé. Takové interpretaci pak říkáme *model* množiny sentencí M.
Množina sentencí M je *nesplnitelná*, jestliže ke každé interpretaci $\langle U,[-] \rangle$ existuje formule z M, která je v $\langle U,[-] \rangle$ nepravdivá.
Z poslední definice vyplývá, že prázdná množina sentencí je splnitelná.

Tautologická ekvivalence
Tautologická ekvivalence sentencí
Řekneme, že dvě sentence ϕ a ψ jsou *tautologicky ekvivalentní* právě tehdy, když mají stejné modely, tj. jsou pravdivé ve stejných interpretacích. Jinými slovy, mají stejnou pravdivostní hodnotu ve všech interpretacích.
Někdy se říká, že sentence jsou *sémanticky* ekvivalentní místo, že jsou tautologicky ekvivalentní.

Poznámka: Dá se jednoduše dokázat, že tautologická ekvivalence je relace ekvivalence na množině všech sentencí daného jazyka L a že má podobné vlastnosti jako tautologická ekvivalence formulí výrokové logiky.

Tvrzení
Nechť ϕ a ψ jsou sentence. Pak platí:
ϕ |=| ψ právě tehdy, když $\phi \leftrightarrow \psi$ je tautologie.
Tautologické ekvivalence: (P a Q jsou unární predikátové symboly.)

1. $\neg(\forall x P(x))$ |=| $(\exists x \neg P(x))$,
2. $\neg(\exists x P(x))$ |=| $(\forall x \neg P(x))$.
3. $(\forall x P(x)) \wedge (\forall x Q(x))$ |=| $\forall x(P(x) \wedge Q(x))$;

Sémantický důsledek
Řekneme, že sentence ϕ je *sémantickým důsledkem*, též *konsekventem* množiny sentencí *S* právě tehdy, když každý model množiny *S* je také modelem sentence ϕ . Tento fakt značíme $S \vDash \phi$.

Můžeme též říci, že sentence ϕ *není* konsekventem množiny sentencí *S*, jestliže existuje model množiny *S*, který není modelem sentence ϕ . To znamená, že existuje interpretace $\langle U,[-]\rangle$, v níž je pravdivá každá sentence z množiny *S* a není pravdivá formule ϕ . Jedná se tedy o obdobný pojem jako ve výrokové logice, pouze místo o pravdivostním ohodnocení mluvíme o interpretaci.

Konvence
Jestliže množina sentencí *S* je jednoprvková, tj. $S=\{\psi\}$, pak píšeme $\psi \vDash \phi$ místo $\{\psi\} \vDash \phi$. Je-li množina *S* prázdná, píšeme $\vDash \phi$ místo $\emptyset \vDash \phi$.
Obdobně jako pro výrokovou logiku, dostáváme řadu jednoduchých pozorování. Pro množiny sentencí *M*, *N* a sentenci ϕ platí:

1. Je-li $\phi \in M$, je $M \vDash \phi$.
2. Je-li $N \subseteq M$ a $N \vDash \phi$, je i $M \vDash \phi$.
3. Je-li ϕ tautologie, pak $M \vDash \phi$ pro každou množinu sentencí M .
4. Je-li $\vDash \phi$, pak ϕ je tautologie.
5. Je-li M nesplnitelná množina, pak $M \vDash \phi$ pro každou sentenci ϕ .

Tvrzení
Nechť ϕ a ψ jsou sentence. Pak platí:
ϕ |=| ψ právě tehdy, když $\phi \vDash \psi$ a $\psi \vDash \phi$.

Tvrzení
Nechť ϕ a ψ jsou sentence. Pak platí:
$\phi \vDash \psi$ právě tehdy, když $\phi \Rightarrow \psi$ je tautologie.

Věta
Pro každou množinu sentencí *S* a každou sentenci ϕ platí:
$S \vDash \phi$ právě tehdy, když $S \cup \{\neg \phi\}$ je nesplnitelná množina.

Rezoluční metoda v predikátové logice
Rezoluční metoda v predikátové logice je obdobná stejnojmenné metodě ve výrokové logice. Ovšem vzhledem k bohatší vnitřní struktuře formulí predikátové logiky je složitější. Používá se v logickém programování a je základem programovacího jazyka Prolog.
Nejprve zavedeme literály a klausule v predikátové logice.

Literál
Literál je atomická formule (tzv. *pozitivní literál*), nebo negace atomické formule (tzv. *negativní literál*). *Komplementární literály* jsou dva literály, z nichž jeden je negací druhého.

Klausule
Klausule je sentence taková, že všechny kvantifikátory jsou obecné ($\forall$) a stojí na začátku sentence (na jejich pořadí nezáleží) a za nimi následují literál nebo disjunkce literálů.
Ve výrokové logice jsme pro každou formuli α našli k ní tautologicky ekvivalentní množinu klausulí $S\alpha$ a to tak, že α i $S\alpha$ byly pravdivé ve stejných pravdivostních ohodnocení. Takto jednoduchá situace v predikátové logice není. Ukážeme si, jak k dané sentenci ϕ najít množinu klausulí $S\phi$ a to tak, že ϕ je splnitelná právě tehdy, když množina $S\phi$ je splnitelná.

Rezoloventy klausulí
Ve výrokové logice jsme rezolventy vytvářeli tak, že jsme si vždy vzali dvě klausule, které obsahovaly dvojici komplementárních literálů, a výsledná

rezolventa byla disjunkcí všech ostatních literálů z obou klausulí. Situace v predikátové logice je složitější. Postup, jak vytváříme rezolventy v predikátové logice, si ukážeme na příkladech.

Poznámka: Ne vždy rezolventa existuje.
Příklad
Najděme rezoloventu klausulí K1 = ∀x ∀y (P(x) ∨ ¬Q (x, y)) a K2 = ∀x ∀y(Q(x, y) ∨ R(y)) , kde P a R jsou unární predikátové symboly a Q je binární predikátový symbol, x, y jsou proměnné.
Klausule K1 a K2 obsahují dvojici komplementárních literálů, totiž ¬ Q(x,y) je literál K1 a Q(x, y) je literál K2 . Rezoloventou klausulí K1 a K2 je tedy K= ∀x ∀y(P(x) ∨ R(y)) .

Unifikační algoritmus
Vstup: Dva positivní literály L1 , L2 , které nemají společné proměnné.
Výstup: Hlášení neexistuje v případě, že hledaná substituce neexistuje, v opačném případě substituce ve tvaru množiny prvků tvaru x/t , kde *x* je proměnná, za kterou se dosazuje, a *t* je term, který se za proměnnou *x* dosazuje.

1. Položme E1 := L1 , E2 := L2 , θ := ∅
2. Jsou-li E1 , E2 prázdné řetězce, stop. Množina θ určuje hledanou substituci. V opačném případě položíme E1 := E1 θ , E2 := E2 θ (tj. na E1 , E2 provedeme substituci θ).
3. Označíme *X* první symbol řetězce E1 , *Y* první symbol řetězce E2 .
4. Je-li X=Y , odstraníme *X* a *Y* z počátku E1 a E2 . Jsou-li *X* a *Y* predikátové nebo funkční symboly, odstraníme i jim příslušné závorky a jdeme na krok 2.
5. Je-li *X* proměnná, neděláme nic.
6. Je-li *Y* proměnná (a *X* nikoli), přehodíme E1 , E2 a *X*, *Y* .
7. Není-li ani *X* ani *Y* proměnná, stop. Výstup neexistuje.
8. Je-li *Y* proměnná nebo konstanta, položíme θ := θ ∪ { X/Y } . Odstraníme *X* a *Y* ze začátků řetězců E1 a E2 (spolu s čárkami, je-li třeba) a jdeme na krok 2.
9. Je-li *Y* funkční symbol, označíme *Z* výraz skládající se z *Y* a všech jeho argumentů (včetně závorek a čárek). Jestliže *Z* obsahuje *X*, stop, výstup neexistuje.
10. V opačném případě položíme θ := θ ∪ { X/Z } , odstraníme *X* a *Z* ze začátků E1 a E2 (odstraníme čárky, je-li třeba) a jdeme na krok 2.

Rezoluční princip
Je obdobný jako rezoluční princip ve výrokové logice:
Je dána množina klausulí *S*. Označme
R(S) =S ∪ { K|K je nejobecnější rezoloventa některých klausulí z S }
R 0 (S) =S
R i+1 (S) =R(R i (S)) pro i ∈ N
R ★ (S) = ∪ { R i (S) |i ≥ 0 } .
Množina klausulí *S* je splnitelná právě tehdy, když R ★ (S) neobsahuje prázdnou klausuli *F*.
Jestliže je množina *S* konečná, existuje přirozené číslo n 0 takové, že R n 0 (S) = R n 0 1 . Pak R ★ (S) = R n 0 (S) .

Skolemizace

- Odstranění existenčních kvantifikátorů s zachováním ekvisplnitelnosti
- $\exists x P(x) \approx P(c)$, kde c je nový konstantní symbol
- $\forall x \exists y R(x, y) \approx \forall x R(x, f(x))$, kde f() je nový funkční symbol arity 1.

Grafy

Definice orientovaného grafu

Orientovaný graf je trojice G=(V,E, ε) , kde V je konečná množina vrcholů (též zvaných uzlů), E je konečná množina jmen hran (též nazývaných orientovaných hran) a ε je přiřazení, které každé hraně e ∈ E přiřazuje uspořádanou dvojici vrcholů a nazývá se vztah incidence.
Jestliže ε(e)=(u,v) pro u,v ∈ V , říkáme, že vrchol u je počáteční vrchol hrany e a vrchol v je koncový vrchol hrany e. O vrcholech u,v říkáme, že jsou krajní vrcholy hrany e, též že jsou incidentní s hranou e. Jestliže počáteční vrchol a koncový vrchol jsou stejné, říkáme, že hrana e je orientovaná smyčka.

Speciální případy grafů

Graf o n vrcholech, ve kterém $E = \binom{v}{2}$ (v! / 2! * (v - 2)!) je množina všech dvouprvkových podmnožin množiny V se nazývá **úplný graf,** značí se ****K_n.

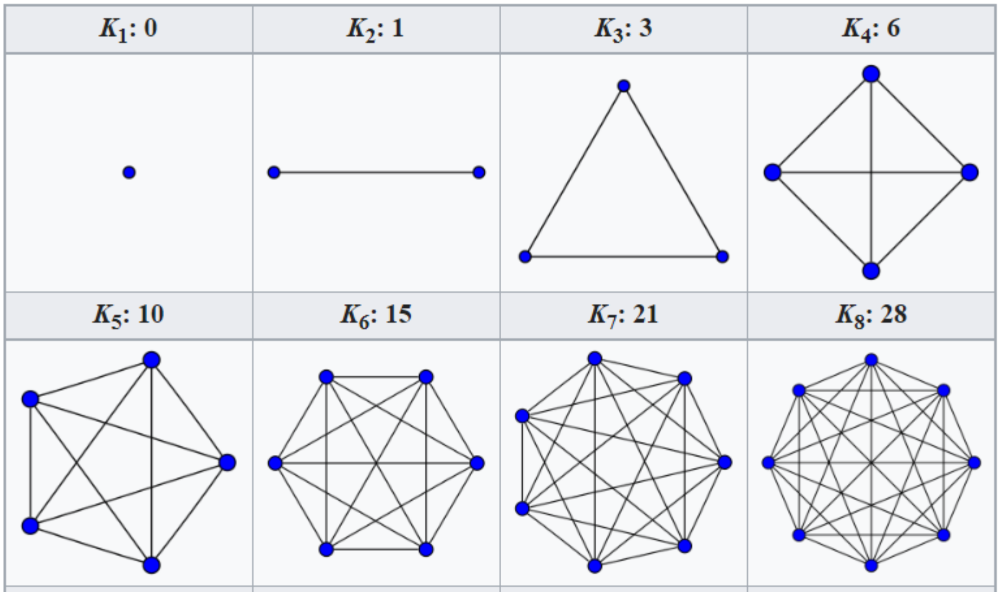

Vlastnosti: $|E| = n \cdot \frac{n-1}{2}$, je regulární a celý graf je svojí největší klikou.

Bipartitní graf je graf, jehož množina vrcholů se dá rozdělit na dvě disjunktní podmnožiny V_1, V_2 tak, že každá hrana grafu má jeden koncový vrchol ve V_1 a druhý ve V_2.

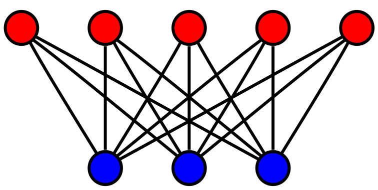

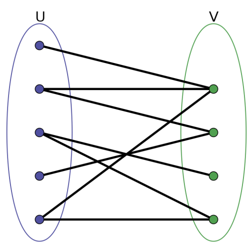

Vlastnosti: Graf je bipartitní právě tehdy, když neobsahuje kružnici liché délky.

Bipartitní graf, který obsahuje všechny možné hrany, se nazývá **úplný bipartitní graf**. Značí se $K_{m,n}$, kde $|V_1| = m$, $|V_2| = n$ jsou velikosti partit. Na obrázku s červenými a modrými vrcholy je např. $K_{5,3}$.
Vlastnosti: $|E| = m \cdot n$. Je regulární, právě když $m = n$.

Cesta délky n je graf isomorfní grafu $V = \{0, 1, \ldots, n\}$ a s množinou hran $E = \{\{0,1\}, \{1,2\}, \ldots, \{n-1, n\}\}$. Značíme ji P_n.

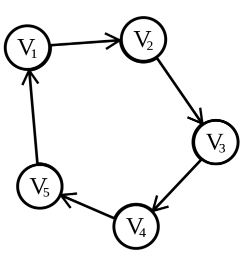

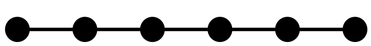

Kružnice délky $n \geq 3$ je graf isomorfní grafu s množinou vrcholů $V = \{1, \ldots n\}$ a s množinou hran $E = \{\{1,2\}, \{2,3\}, \ldots \{n-1, n\}\}$. Značíme ji C_n.

Regulární graf	**Všechny vrcholy stejný stupeň**
Podgraf	$G' = (V', E')$, kde $V' \subseteq V$, $E' \subseteq E$
Faktor grafu	Podgraf $G' = (V', E')$, kde $V' = V$
Podgraf indukovaný množinou V'	Podgraf $G' = (V', E')$, kde E' obsahuje všechny hrany, které mají oba krajní vrcholy v množině V'
Sled	Sled délky k je posloupnost vrcholů a hran $v_0, e_1, v_1, e_2, \ldots, v_{k-1}, e_k, v_k$ taková, že hrana e_i je incidentní s vrcholy v_{i-1} a v_i.
Uzavřený sled	Sled, kde $v_0 = v_k$

Regulární graf	Všechny vrcholy stejný stupeň
Tah (uzavřený)	Sled (uzavřený), ve kterém se neopakují hrany.
Eulerovský tah (uzavřený)	Tah (uzavřený), který obsahuje všechny hrany a všechny vrcholy grafu.
Cesta (uzavřená)	Tah (uzavřený), ve kterém se neopakují vrcholy (s výjimkou $v_0 = v_k$).
Cyklus	Uzavřená orientovaná cesta, ve které se neopakují vrcholy.
Kružnice	Uzavřená cesta, která má aspoň jednu hranu
Souvislý graf	Mezi každými jeho vrcholy existuje cesta.
Strom	Souvislý graf, který neobsahuje kružnici.
Kořenový strom	Orientovaný graf, který je strom a má kořen.
Les	Graf, který neobsahuje kružnice.
Prostý graf	Graf bez paralelních hran.
Obyčejný graf	Prostý graf bez smyček.
Eulerovský graf	Graf, kde existuje eulerovský tah.
Silně souvislý graf	Orientovaný graf, kde mezi každými dvěma vrcholy existuje orientovaná cesta.
Doplněk grafu	$G^{\text{dop}} = (V, \binom{V}{2} - E)$, tedy s hranami, které nejsou v původním grafu.
Vzdálenost vrcholů	Délka nejkratší cesty mezi dvěma vrcholy.
Komponenta souvislosti	Maximální souvislý podgraf.
Skóre grafu	Sestupně setříděná n-tice stupňů vrcholů.
Kostra grafu	Faktor, který je stromem.
Komponenta silné souvislosti	Maximální podgraf, který je souvislý.
Kořen	Vrchol u orientovaného grafu, z něhož vede orientovaná cesta do všech ostatních vrcholů.
Jádro	Jádro orientovaného grafu $G = (V, E)$ je množina $J \subseteq V$ jeho vrcholů taková, že mezi libovolnými dvěma nevede hrana a z každého vrcholu mimo J vede aspoň jedna hrana do J.
Obarvení vrcholů	Zobrazení $b : V \to B$ takové, že žádné dva vrcholy spojené hranou nemají stejnou barvu.
k-barevný graf	Graf, který se dá obarvit k barvami.
Barevnost grafu	Nejmenší počet barev, které jsou potřeba k obarvení jeho vrcholů.
Klika	Maximální podmnožina vrcholů s vlastností, že každé dva různé vrcholy jsou spojeny hranou.
Klikovost grafu	Počet vrcholů v nejpočetnější klice.
Nezávislá množina v grafu	Množina vrcholů, jejíž žádné dva vrcholy nejsou spojeny hranou.
Nezávislost grafu	Počet vrcholů v maximální nezávislé množině.

Definice neorientovaného grafu

Neorientovaný graf je trojice G=(V,E,ε), kde V je konečná množina vrcholů (též zvaných uzlů), E je konečná množina jmen hran a ε je přiřazení, které každé hraně e ∈ E přiřazuje množinu {u,v} pro vrcholy u,v ∈ V a nazývá se vztah incidence. Jestliže ε(e)={u,v} pro u,v є V, říkáme, že u,v jsou krajní vrcholy hrany e, též že jsou incidentní s hranou e. Je-li u=v, říkáme že e je (neorientovaná) smyčka.

Stromy

Orientovaný nebo neorientovaný graf se nazývá strom, je-li souvislý a neobsahuje-li kružnici
V každém stromu s alespoň dvěma vrcholy existuje vrchol stupně 1.
Každý strom o n vrcholech má n-1 hran.

Poznámka
Mějme souvislý graf G. Přidáme-li k němu hranu (aniž bychom zvětšili množinu vrcholů), zůstane graf souvislý.
Mějme graf G bez kružnic. Odebereme-li v grafu G hranu, vzniklý graf opět nebude obsahovat kružnici.
Strom je graf, který má nejmenší počet hran aby mohl být souvislý a současně největší počet hran aby v něm neexistovala kružnice.

Tvrzení Je dán graf G, pak následující je ekvivalentní

1. G je strom
2. Graf G nemá kružnice a přidáme-li ke grafu libovolnou hranu uzavřeme přesně jednu kružnici.
3. Graf G je souvislý a odebráním libovolné hrany přestane být souvislý.

Poznamenejme, že přidáním hrany zde rozumíme přidání hrany mezi již existující vrcholy (další vrcholy nepřidáváme)

Souvislost

Souvislé grafy
Řekneme, že graf je souvislý, jestliže pro každé dva vrcholy u, v grafu existuje neorientovaná cesta z u do v. Poznamenejme, že vždy existuje cesta z vrcholu u do sebe, totiž triviální cesta. Také platí, že neorientovaná cesta z vrcholu u do vrcholu v je také neorientovanou cestou z v do u.

Komponenty souvislosti
Máme dán graf G. Komponenta souvislosti (někdy též komponenta slabé souvislosti) je maximální množina vrcholů A taková, že indukovaný podgraf určený A je souvislý.
Maximální množinou zde rozumíme takovou množinu A, pro kterou platí, že přidáme-li k množině A libovolný vrchol, podgraf indukovaný touto větší množinou už souvislý nebude.

Silná souvislost

Silně souvislé grafy
Řekneme, že orientovaný graf G je silně souvislý, jestliže pro každé dva vrcholy u, v existuje orientovaná cesta z vrcholu u do vrcholu v a orientovaná cesta z vrcholu v do vrcholu u.
Poznámka V definici silně souvislého grafu jsme mohli požadovat pouze existenci orientované cesty z vrcholu u do vrcholu v. Je to proto, že existenci takové cesty vyžadujeme pro všechny dvojice vrcholů, tedy i pro dvojici v, u. Dále si uvědomte, že vždy existuje orientovaná cesta z vrcholu do sebe – je to triviální cesta.
Souvislý graf je silně souvislý právě tehdy, když každá hrana leží v nějakém cyklu.

Minimální kostra

Kostra grafu
Je dán souvislý graf G. Faktor grafu G, který je stromem, se nazývá kostra grafu G. Připomeňme, že faktor grafu G je podgraf grafu G, který má stejnou množinu vrcholů jako G.

Minimální kostra
Je dán souvislý graf G spolu s ohodnocením hran c, tj. pro každou hranu e ∈ E(G) je dáno číslo c(e) (číslo c(e) nazýváme cenou hrany e).
Minimální kostra grafu G=(V,E) je taková kostra grafu K=(V,L), že ∑e ∈ Lc(e) je nejmenší (mezi všemi kostrami grafu G).

Tvrzení
V každém souvislém ohodnoceném grafu existuje minimální kostra. Nemusí však být jediná.

Obecný postup pro hledání minimální kostry
Je dán souvislý graf G=(V,E) a ohodnocení hran c.

1. Na začátku máme L=0. Označíme S množinu všech komponent souvislosti grafu K=(V,L); tj. na začátku je s= v ;v ∈ V .
2. Dokud není graf K=(V,L) souvislý (tj. dokud S se neskládá z jediné množiny), vybereme hranu e podle následujících pravidel:
   1. E spojuje dvě různé komponenty souvislosti S,S‘ grafu K (tj. dvě množiny z S)
   2. A pro S nebo S‘ je nejlevnější hranou která vede z komponenty ven
3. Hranu e přidáme do množiny L a množiny S a S‘ nahradíme jejich sjednocením.
4. Postup ukončíme, jestliže jsme přidali n-1 hran (tj. jestliže se S skládá z jediné množiny).

Kruskalův algoritmus
Jedná se o modifikaci obecného postupu pro hledání minimální kostry:

1. Setřídíme hrany podle ceny do neklesající posloupnosti, tj. c(e1) ≤ c(e2) ≤ … .. ≤ c(em) . Položíme L=0, S= v ;v ∈ V .
2. Probíráme hrany v daném pořadí. Hranu ei přidáme do L, jestliže má oba krajní vrcholy v různých množinách S,S‘ ∈ S . V S množiny S a S‘ nahradíme jejich sjednocením. V opačném případě hranu přeskočíme.
3. Algoritmus končí, jestliže jsme přidali n-1 hran (tj. S se skládá z jediné množiny).

Primův algoritmus
Jedná se o modifikaci obecného postupu pro hledání minimální kostry:

1. Vybereme libovolný vrchol v. Položíme L=0, S={v}.
2. Vybereme nejlevnější hranu e, která spojuje některý vrchol x z množiny S s vrcholem y, který v S neleží. Vrchol y přidáme do množiny S a hranu e přidáme do L.
3. Opakujeme krok 2 dokud nejsou všechny vrcholy v množině S.

Jádro grafu
Podmnožina vrcholů K orientovaného grafu G se nazývá jádro grafu, jestliže splňuje následující podmínky:

1. Pro každou hranu e s počátečním vrcholem PV(e) ϵ K platí KV(e) (NENÍ)ϵ K. (Neexistuje hrana, která by vedla z množiny K do sebe)

2. Pro každý vrchol v, který neleží v K, existuje hrana e s PV(e)=v a KV(e) є K. (z každého vrcholu, který leží mimo K, se můžeme dostat po hraně zpět do K)

// Věci níže je asi dobré vědět, není v požadavkách

Eulerovy grafy

Tah je sled, ve kterém se neopakují hrany. Jinými slovy, tah obsahuje hrany grafu vždy nejvýše jedenkrát.

Eulerovské tahy
Tah v grafu se nazývá eulerovský, jestliže prochází každou hranou; jinými slovy, obsahuje-li každou hranu přesně jedenkrát. Eulerovské tahy se dělí na uzavřené a otevřené, orientované a neorientované.

Eulerův graf
Graf G se nazývá eulerovský graf, jestliže v něm existuje uzavřený eulerovský tah. V případě, že graf G je orientovaný, požadujeme existenci orientovaného uzavřeného eulerovského tahu.

Aplikace eulerovských tahů

- Kreslení s co nejmenším počtem tahů
- Úloha čínského pošťáka
- De Bruijnova posloupnost

V silně souvisém orientovaném grafu existuje uzavřený orientovaný eulerovský tah právě tehdy, když pro každý vrchol v grafu platí d-(v) =d+(v) (Tj. v každém vrcholu končí stejný počet hran jako v něm začíná).
V souvislém grafu existuje uzavřený neorientovaný eulerovský tah právě tehdy, když každý vrchol má sudý stupeň.

Postup na hledání uzavřeného orientovaného eulerovského tahu
Vybereme libovolný vrchol v grafu. Protože graf je souvislý, v každém vrcholu začíná i končí alespoň jedna hrana. Z vrcholu v vytváříme náhodně orientovaný tah; tj. procházíme hrany tak, abychom žádnou hranou neprošli dvakrát. Takto pokračujeme, dokud je to možné, tj. dokud se nevrátíme do výchozího vrcholu v a ve vrcholu v již nezačíná žádná dosud nepoužitá hrana. Tím jsme dostali uzavřený tah. Jestliže tento tah obsahuje všechny hrany, je to hledaný uzavřený eulerovský tah. Neobsahuje-li takto zkonstruovaný tah všechny hrany, pak na tahu existuje vrchol w takový, že v něm začíná nepoužitý hrana. (To vyplývá ze souvislosti grafu.) Získaný tah ve vrcholu w rozpojíme a náhodně konstruujeme uzavřený tah (z dosud nepoužitých hran) začínající a končící ve vrcholu w. Tento postup opakujeme, dokud nedostaneme tah obsahující všechny hrany.

Tvrzení
V souvislém orientovaném grafu existuje otevřený orientovaný eulerovský tah právě tehdy, když existují vrcholy u1, u2 takové, že d-(u1) =d+(u1) +1,d-(u2) =d+(u2) -1 , a pro každý jiný vrchol v grafu platí d-(v) =d+(v) .
V souvislém grafu existuje otevřený neorientovaný eulerovský tah právě tehdy, když v grafu existují přesně dva vrcholy lichého stupně.
Tvrzení Je dán souvislý neorientovaný graf G s 2k vrcholy lichého stupně. Pak existuje k hranově disjunktních otevřených tahů takových, že každá hrana grafu G leží v právě jednom z těchto tahů. Ke grafu G přidáme k hran a to tak, že každá nově přidaná hrana spojuje vždy dva vrcholy lichého stupně. Tím dostaneme eulerovský graf G'' (ano, každý vrchol má již sudý stupeň). V grafu G‘‘ najdeme eulerovský uzavřený tah. Jestliže z něj odstraníme všechny přidané vrcholy, rozpadne se na k hranově disjunktních tahů. Tyto tahy splňují podmínky tvrzení.

Hamiltonovské grafy

Připomeňme, že cesta je tah, ve kterém se neopakují vrcholy (s výjimkou uzavřené cesty, kdy se první vrchol rovná poslednímu).

Hamiltonovské cesty, kružnice, cykly
Je dán graf G. Otevřená cesta se nazývá hamiltonovská cesta, obsahuje-li všechny vrcholy (a tudíž všechny vrcholy přesně jedenkrát). Obdobně hamiltonovská kružnice je kružnice, která obsahuje každý vrchol grafu; hamiltonovský cyklus je cyklus, který obsahuje každý vrchol v grafu.
Úlohy dělíme na existenční a optimalizační. V existenční úloze jde o to, zjistit zda v daném grafu existuje hamiltonovská cesta, kružnice nebo cyklus. V optimalizačních úlohách máme hrany grafu navíc ohodnoceny délkami a požaduje se nalezení hamiltonovské cesty, kružnice nebo cyklu s co nejmenším součtem délek jednotlivých hran tvořících cestu, kružnici nebo cyklus.
Na rozdíl od hledání eulerovských tahů, je hledání hamiltonovských cest, kružnic nebo cyklů velmi obtížná úloha. Přesněji, zjištění, zda v daném grafu existuje hamiltonovská cesta, kružnice nebo cyklus je tzv. NP-úplná úloha. Přesto, nebo právě proto, jsou úlohy tohoto typu v praxi rozšířené.

Aplikace

- Problém obchodného cestujícího
- Dopravní úlohy
- Plánování procesů

Jednoduché nutné podmínky pro existenci hamiltonovské cesty, kružnice nebo cyklu

- Existuje-li v grafu hamiltonovská cesta, musí být graf souvislý
- Existuje-li v grafu hamiltonovská kružnice, musí mít každý vrchol stupeň alespoň 2

- Existuje-li v grafu G hamiltonovský cyklus, musí být graf silně souvislý

Netriviální nutná a postačující podmínka pro zjištění, zda daný graf obsahuje hamiltonovskou cestu, kružnici nebo cyklus, není známa.

//See also: Metoda větví a mezí

Nezávislé množiny

Je dán neorientovaný (orientovaný) graf G. Množina vrcholů A se nazývá nezávislá množina vrcholů, jestliže žádná hrana grafu G nemá oba krajní vrcholy v množině A. Jinými slovy, podgraf indukovaný množinou A je diskrétní.

Maximální nezávislá množina
Je dán graf G. Nezávislá množina N se nazývá maximální nezávislá množina, jestliže jakákoli její nadmnožina už není nezávislá. Jinými slovy, N je maximální nezávislá množina, jestliže pro každý vrchol v, který neleží v N, existuje vrchol w є N takový, že v G existuje hrana mezi v a w.

Nezávislost grafu
Je dán neorientovaný nebo orientovaný graf G. Počet vrcholů v nejpočetnější nezávislé množině grafu G se nazývá nezávislost grafu G a značíme jej α(G).
Nejpočetnější nezávislá množina je jistě také maximální, ale ne každá maximální nezávislá množina je současně nejpočetnější.

Poznámka
Jádro orientovaného grafu G je nezávislá množina grafu G; to vyplývá z první podmínky, kterou jádro musí splňovat. Ovšem ne každá nezávislá množina orientovaného grafu G je současně jádrem grafu G; jádro musí splňovat obě podmínky (viz výše).
Úplný neorientovaný graf G nazýváme úplným grafem, jestliže je prostý, nemá smyčky a každé dva různé vrcholy jsou spojené hranou. Úplný neorientovaný graf G s n vrcholy má (n(n-1))/2 hran.

Obarvení grafu

Je dán neorientovaný graf G bez smyček. Barevnost grafu G (též chromatické číslo grafu G) je nejmenší k takové, že G je k-barevný. Barevnost grafu G značíme χ(G).

Množina vrcholů obarvená stejnou barvou tvoří nezávislou množinu grafu. Graf je jednobarevný právě tehdy, když nemá žádnou hranu.
Graf G je dvoubarevný právě tehdy, když neobsahuje kružnici liché délky.

Dvoubarevné grafy
Zjistit, zda je daný graf dvoubarevný, se dá jednoduchou modifikací prohledávání do šířky: Provedeme prohledání grafu do šířky. Vrcholům, které ležely v sudých hladinách, přiřadíme barvu 1; vrcholům, které ležely v lichých hladinách, přiřadíme barvu 2.
Jestliže graf neobsahoval kružnici liché délky, jedná se o obarvení grafu a graf je tedy dvoubarevný. Vede-li hrana mezi dvěma vrcholy v hladinách stejné parity, obsahuje graf kružnici liché délky a není proto dvoubarevný.
Poznámka Zjistit, zda daný graf je tříbarevný, je těžký problém (obecně NP-úplný problém). Pro každý graf G, který mý m hran platí
χ (G) ≤ 1 2 + 2m+ 1 4
Tvrzení označíme ∆ největší stupeň vrcholu grafu G. Pak χ(G)<=∆+1 Sekvenční barvení
Následující postup obarví graf ∆+1 barvami. Označíme množinu barev B={1,…., ∆+1}.

1. Seřadíme vrcholy do posloupnosti (libovolně). Např. v1,v2,….,vn
2. Probíráme vrcholy v tomto pořadí a vrcholu vi přiřadíme vždy tu nejmenší barvu, kterou nemá žádný jeho soused vrcholu.

Tento algoritmus dává horní odhad pro barevnost grafu. Jedná se ovšem o odhad, který může být velmi vzdálen od barevnosti grafu. Přesněji, existují dvoubarevné grafy, které při nevhodném uspořádání vrcholů v kroku 1, algoritmus obarví n/2 barvami (kde n je počet vrcholů grafu)
Tvrzení Pro každý neorientovaný graf G bez smyček platí: α(G) +χ(G) ≤ n+1 . Kde n je počet vrcholů grafu G.

//See also: Biparitní grafy, klika v grafu, doplňkový graf